

RAAP BELGIË – RAPPORT 1298

ARCHEOLOGIE NOTA

Ecologische inrichting oeverzones langs Kleine Aa, Rose
Grononpad z/n, Sint-Jansstraat z/n te Essen

[DEEL II: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN]

Bureauonderzoek – 2026A419

Landschappelijk bodemonderzoek – 2026B232

[COLOFON]

[TITEL] Archeologienota Ecologische inrichting oeverzones langs Kleine Aa, Rose Grononpad z/n, Sint-Jansstraat z/n te Essen

Deel II: Programma van Maatregelen

Bureauonderzoek - 2026A419

Landschappelijk bodemonderzoek -2026B232

[VERSIE] 2 maart 2026

[AUTEUR(S)] J. Wittebroodt

[PROJECTLEIDER] N. Derweduwen

[PROJECTMEDEWERKERS]

[PROJECTBEGELEIDER]

[AARDKUNDIGE] R. Vergauwe

[RAAPPROJECT] ESAA01

[ERKEND ARCHEOLOOG] RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

[BEWAARPLAATS DOCUMENTATIE] RAAP België BV, Begoniastraat 13, 9810 Eke

[BEVOEGD GEZAG] Agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BV
Begoniastraat 13
9810 Eke
Telefoon 09/311 56 20
E-mail: raap@raap.be
Website: www.raap.be

© RAAP België BV, 2026

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

[DOOR VERGUNNINGVERLENER IN DE VERGUNNING OP TE NEMEN VOORWAARDEN]

Er dient geen aanvullend archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het volledige terrein wordt vrijgegeven.

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	4
1.1 Administratieve gegevens	4
1.2 Samenvatting van het vooronderzoek	4
2 Gemotiveerd advies.....	6
2.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	6
2.2 De aan-/afwezigheid van een archeologische site	6
2.3 Impactbepaling.....	6
2.4 Waardering van de archeologische site	6
2.5 Bepaling van de maatregelen	7
3 Programma van maatregelen - geen vervolg	8
3.1 Het bewaren en deponeren van het archeologisch ensemble	8
3.2 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.....	8
4 Bibliografie.....	9
5 Lijsten van opgenomen figuren en tabellen	10
5.1 Figuren:.....	10
5.2 Tabellen:.....	10

1 INLEIDING

Dit programma van maatregelen is het tweede onderdeel van de archeologienota die door RAAP België werd opgesteld in het kader van het opmaken van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen in het plangebied Ecologische inrichting oeverzones langs Kleine Aa (Essen). Dit document bevat de adviezen en/of maatregelen die werden opgesteld op basis van het tot nu toe uitgevoerde archeologische vooronderzoek (bureauonderzoek, landschappelijk bodemonderzoek, beschreven in het bijgaande eerste deel: verslag van resultaten).

Het advies is om geen vervolgonderzoek. De redenering die aan de basis ligt voor dit advies wordt in het hoofdstuk 'Gemotiveerd advies' uiteengezet. De verdere maatregelen die aan dit advies zijn gekoppeld worden toegelicht in één of meer programma's van maatregelen in de daar op volgende hoofdstukken.

1.1 ADMINISTRatieve GEGEVENS

Tabel 1. Administratieve gegevens.

Projectcodes agentschap Onroerend Erfgoed ¹ :	
- Projectcode bureauonderzoek	2026A419
- Projectcode landschappelijk bodemonderzoek	2026B232
Onderzoekskader	Opstellen van een archeologienota voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen
Erkend archeoloog	RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)
Naam plangebied	Ecologische inrichting oeverzones langs Kleine Aa
Adres	Rose Grononpad z/n, Sint-Jansstraat z/n
Deelgemeente/gemeente	Essen
Provincie	Antwerpen
Kadastrale gegevens	Essen, Afd. 2, Sectie C, percelen 646C, 571A, 567A, 568B, 805A, 805B, 426A
Oppervlakte betrokken percelen	52571 m ²
Oppervlakte plangebied	5971 m ²
Oppervlakte geplande bodemingrepen	5971 m ²
Bounding box in Lambert-coördinaten:	
	zuidwest: X: 157331 Y: 235147
	noordoost: X: 157472 Y: 235968

1.2 SAMENVATTING VAN HET VOORONDERZOEK

RAAP België voerde in februari 2026 een archeologisch vooronderzoek uit in het plangebied Ecologische inrichting oeverzones langs Kleine Aa, Rose Grononpad z/n, Sint-Jansstraat z/n te Essen. Het onderzoek kadert binnen een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen, er wordt een ecologische herinrichting van de Kleine Aa ingepland. Het archeologisch vooronderzoek heeft tot doel na te gaan of er kans is op de aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Er zijn gegevens verzameld over de aardkundige, archeologische en historische context van het plangebied. Op basis daarvan is een archeologische verwachting opgesteld en is er nagegaan wat de invloed is van de werken op het archeologisch erfgoed. Deze onderzoekstappen hebben geleid tot een advies.

Het plangebied bevindt zich in de gemeente Essen, in de noordwestelijke hoek van de Antwerpse Noorderkempen, ten (noord)oosten van het Heidegebied van Kalmthout en ten noorden van de Kempische microcuesta die tussen de bekkens van de Schelde en de Maas

¹ Voor elke fase van vooronderzoek is een projectcode bekomen bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze projectcode is op alle documenten van het vooronderzoek, registratie, verpakking van vondstenmateriaal en verpakking van stalen aangebracht.

gelegen is. Ter hoogte van de afgebakende zone daalt het landschap in noordelijke richting. Verder ligt het plangebied in de vallei van de Kleine Aa, langs de oevers van desbetreffende waterloop, op een hoogte tussen ongeveer 13,5-1 en 15,6 m +TAW. Het terrein binnen de afbakening helt af naar voornoemde beek toe. De toppen van de heuvels ten westen en oosten ervan bevinden zich op een hoogte tussen 18,1 en 18,99 m +TAW. De Waterloop heeft zich diep in het landschap ingesneden.

De tertiaire afzettingen bevinden zich op beperkte diepte en behoren tot het Lid van A dat deel uitmaakt van de Formatie van Merksplas. Deze afzettingen omvatten grijze, grove tot half grove, glauconiethoudende zanden. Verder bevatten ze houtskoolfragmenten en zijn aan de basis van de formatie soms schelpfragmenten te vinden. De Quartaire afzettingen die zich ter hoogte van het plangebied bevinden, bestaan volgens de Quartairgeologische kaart met schaal 1/50.000 uit type 29. Dat komt overeen met type 24a op de kaart met schaal 1/200.000. Dit profieltype bevat volgens de omschrijving aan de top fluviatiele afzettingen met daaronder de eolische afzettingen van de formatie van Gent. Het betreft fijn zand tot lemig zand met mogelijk aan de basis een complex van afwisselende zand- en leemlaagjes. Onder deze formatie bevindt zich het complex van Meer dat bestaat uit fluviatiele afzettingen van fijn tot medium zand of lemig zand en opeenvolgend het Lid van Turnhout en het Lid van Rijkvorsel afdekt. Dit zijn estuariene afzettingen respectievelijk opgebouwd uit een micahoudend kleiig-zandig complex en een kleiig-zandig micahoudend complex. Aan de basis ligt volgens de omschrijving de Formatie van Malle, eveneens estuariene sedimenten die naar het zuiden toe bovenaan mogelijk fluviatiele afzettingen bevatten. Het betreft mica- en glauconiethoudend, zeer fijn tot grof zand dat veenbrokken, houtfragmenten en vegetatieresten kan bevatten. De bodem binnen het plangebied is (zeer) nat en bestaat uit lemig zand of zand. Er is geen profielontwikkeling aanwezig en de reductiehorizont begint tussen 40-80 cm nabij de beek en op 80-120 cm aan de rand van de vallei.

Binnen het plangebied zelf zijn geen archeologische waarden gekend en ook in de nabije omgeving zijn deze eerder schaars. Binnen de vooropgestelde straal van 1,5 km zijn slechts drie CAI-items aanwezig. Dicht bij het plangebied werd een ovale kuil gevonden die door gebrek aan vondstmateriaal niet werd gedateerd en een proefsleuvenonderzoek bracht recente verstoringen, ploegsporen en perceelsgreppels uit de nieuwste tijd aan het licht. Ook in de bredere omgeving zijn archeologische waarden eerder beperkt, wat erop kan wijzen dat het gerelateerd is aan een tekort aan onderzoek. Wel kan worden vastgesteld dat er menselijke activiteit aanwezig was vanaf de steentijd tot en met de nieuwste tijd. Indicaties en harde data verzameld door archeologisch (voor)onderzoek met ingreep in de bodem bevinden zich echter op de hoger gelegen zones in het landschap: op de cuesta ten zuiden van het plangebied, op de zandruggen aan weerszijde van de beek en in de overgangszones van beekvalleien naar voornoemde ruggen. In de beekvallei van de Kleine Aa zelf komen enkel een motte- of ringwalburcht voor en restanten van een (middeleeuwse) bruggetje.

De geplande werken omvatten de aanleg van zes oeverzones langs de Kleine Aa met aanpassing van de stuw tussen zones 4 en 5 en de opvulling van kleine zones in de beek zelf. Ter hoogte van de zes oeverzones verschilt de maximaal geplande verstoringdiepte per zone: in zone 1 zal dat 100 cm onder het huidig maaiveld zijn, in zone 2 140 cm-mv, in zone 3 170 cm-mv, in zone 4 en 5 150 cm-mv en in zone 6 130 cm-mv. In de 'zone stuw' wordt de bestaande stuwconstructie weggebroken en wordt een natuurlijke versteviging van de bestaande taluds voorzien. Ter hoogte van zone 5 wordt ook een verondieping gepland en wordt de oeverwand zelf licht verticaal afgestoken ter creatie van een ijsvogelwand. Voor beide ingrepen zal verstoring beperkt worden tot de bestaande verstoring en tot de bestaande oeverwanden en bedding van de beek. Tot slot wordt op zes locaties langs de oever van de beek een kleinere, smalle zone opgevuld met gebiedseigen materiaal. Langs de rand van deze ophoging/opvulling zal een takkenbos geplaatst worden. Binnen deze zones is de geplande verstoring minimaal vermits er niet wordt ingegraven en de ingreep beperkt blijft tot de bestaande bedding van de waterloop. Desbetreffende bedding werd in het recente verleden al stevig verstoord: ze werd in het kader van landbouwoptimalisatie verbreed en verdiept.

Op basis van het landschappelijk bodemonderzoek blijkt dat de bodem binnen het projectgebied is opgebouwd uit Holocene alluvia waar in de top frequent antropogene verstoringen worden vastgesteld. Deze Holocene alluvia zijn een restant van de zeer dynamische en vooral nat sedimentatiemilieu die zich net naast de meanderende loop van de Aa bevond tijdens het Holoceen. Op basis van deze observaties wordt een lage archeologische verwachting toegekend aan het gebied, zowel op vlak van steentijd vondstenconcentraties als archeologische sporenconcentraties. Op basis van de impactanalyse blijkt dat alle geplande ingrepen zich situeren in de verstoringen en onderliggende natte afzettingen. Gezien de lage archeologische verwachting en de beperkte oppervlakte van de individuele deelzones wordt geen verder onderzoek geadviseerd.

2 GEMOTIVEERD ADVIES

In dit hoofdstuk voorafgaand aan het feitelijk programma van maatregelen (al dan niet bestaande uit meerdere onderdelen) wordt duidelijk gemaakt waarom er op basis van het archeologische vooronderzoek al dan niet aanvullend archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd in het kader van het dossier waar deze archeologienota deel van uitmaakt.

2.1 DE VOLLEDIGHEID VAN HET UITGEVOERDE VOORONDERZOEK

Op basis van de in het verslag van resultaten beschreven delen van het archeologische vooronderzoek kan een gegronde uitspraak worden gedaan over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed. Er is op basis hiervan een archeologische verwachting opgesteld en de afweging voor de noodzaak tot verder vooronderzoek heeft een voldoende gefundeerde conclusie opgeleverd. Er kon tenslotte in voldoende mate een besluit worden genomen over de impact van alle geplande werken op eventueel aanwezige archeologische resten. Het uitgevoerde vooronderzoek is daarom in volledigheid uitgevoerd.

2.2 DE AAN-/AFWEZIGHEID VAN EEN ARCHEOLOGISCHE SITE

Het landschappelijk bodemonderzoek heeft aangetoond dat het plangebied een lage archeologische verwachting kent voor zowel verder onderzoek naar steentijd vondstenconcentraties als archeologische sporenvindplaatsen. Wat betreft verder onderzoek naar steentijd vondstenconcentraties is gezien de antropogene impact in de top van de bodem en de natte afzettingssmilieu waarin de geobserveerde Holocene alluvia zijn gevormd is de kans op goed bewaarde steentijd vondstenconcentraties aan te treffen zeer laag. Wat betreft jongere sporencentraaties kan strikt genomen een archeologisch niveau worden herkend, maar wordt gezien het natte sedimentatiemilieu en antropogene impact in de top van de bodem wordt ook voor dit segment van het archeologisch onderzoek een zeer lage archeologisch verwachting ingeschat.

2.3 IMPACTBEPALING

De opdrachtgever plant een aantal oeverzones langs de huidige loop van de Aa in te richten als winterbedden. Over de verschillende deelzones resulteert dit in effectieve bodemingrepen tussen ca. 100 en 170 cm diep. Zoals blijkt uit de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek zal dit nagenoeg overal het archeologisch niveau, dat strikt genomen werd geobserveerd, verstoren. De archeologische verwachting wordt op basis van de resultaten van deze onderzoeksfase laag ingeschat, zowel voor verder onderzoek naar steentijd vondstenconcentraties als archeologisch sporencentraaties. In het kader van steentijd vondstenconcentraties lijkt de kans op aantreffen van gaaf bewaarde vindplaatsen zeer laag. Voor archeologische sporencentraaties is de verwachting eveneens laag en is verder onderzoek gehinderd door de ruimtelijke ligging van het projectgebied. De deelzones zijn smal, lineair en individueel zeer beperkt in oppervlakte. Enige onderzoek zal geen uitspraak kunnen maken over de ruimtelijke samenhang van eventueel aanwezige sporen.

Op basis van het onderzoek blijkt aldus dat verder onderzoek niet tot kenniswinst zal leiden. Er worden geen verdere maatregelen geadviseerd.

2.4 WAARDERING VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Niet van toepassing.

2.5 BEPALING VAN DE MAATREGELEN

In het volgende hoofdstuk (of de volgende hoofdstukken indien er meerdere maatregelen in parallel worden geadviseerd) wordt gespecificeerd welke maatregelen aan de voorgenoemde conclusies van het gemotiveerde advies worden gekoppeld.

3 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN – GEEN VERVOLG

Er wordt geen aanvullend archeologisch onderzoek geadviseerd in het kader van deze archeologienota en de bijbehorende vergunningsaanvraag.

Wel blijft de meldingsplicht gelden bij toevalsvondsten (ofwel de vondst van een roerend of onroerend goed met archeologische erfgoedwaarde, zoals deze omschreven wordt in Artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013). Dit geldt voor vondsten gedaan buiten de context van archeologisch vooronderzoek, archeologische opgravingen, of gebruik van een metaaldetector.²

3.1 HET BEWAREN EN DEPONEREN VAN HET ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Het archeologisch vooronderzoek binnen huidig onderzoekskader is afgerond zonder archeologisch ensemble. Het digitaal archief, onder de vorm van huidige archeologienota met bijlagen is raadpleegbaar via het loket van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

3.2 VOORZIENE AFWIJINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen van de Code van Goede Praktijk voorzien.

---

² Procedure: een archeologische toevalsvondst dient binnen drie dagen gemeld te worden aan het agentschap Onroerend Erfgoed, waarbij de vondst en haar vindplaats beschermd worden tot tien dagen na het vinden. De melding kan gemaakt worden via de website: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/vondstmeldingen/toevalsvondsten/formulier>.

4 BIBLIOGRAFIE

UITGEGEVEN BRONNEN:

ONUITGEGEVEN BRONNEN:

GERAADPLEEGDE WEBSITES:

GERAADPLEEGD KAARTMATERIAAL:

AGIV (2024A) AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: GROOTSCHALIG REFERENTIEBESTAND (GRB). BESCHIKBAAR OP: [HTTP://WWW.GEOPUNT.BE/CATALOGUS/DATASETFOlder/7c823055-7bbf-4d62-b55e-f85c30d53162](http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/7c823055-7bbf-4d62-b55e-f85c30d53162).

AGIV (2024B) ORTHOFOTOMOZAÏEK, MIDDENSCHALIG, WINTEROPNAMEN, KLEUR, MEEST RECENT, VLAANDEREN. AGENTSCHAP INFORMATIE VLAANDEREN. BESCHIKBAAR OP: [HTTP://WWW.GEOPUNT.BE](http://www.geopunt.be).

OVERIGE BRONNEN:

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED (2019) CODE VAN GOEDE PRAKTIJK VOOR DE UITVOERING VAN EN RAPPORTERING OVER ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK EN ARCHEOLOGISCHE OPGRAVINGEN EN HET GEBRUIK VAN METAALDETECTOREN (VERSIE 4.0). VLAAMSE OVERHEID. BESCHIKBAAR OP: [HTTPS://WWW.ONROERENDERFGOED.BE/SITES/DEFAULT/FILES/2019-03/CGP_V4_GEEN_TC_20190322.PDF](https://www.onroerenderfgoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_GEEN_TC_20190322.pdf).

5 LIJSTEN VAN OPGENOMEN FIGUREN EN TABELLEN

5.1 FIGUREN:

/

5.2 TABELLEN:

Tabel 1. Administratieve gegevens	4
---	---